

Rinze Ijbema - Johannes 8: 30-32, 36

[x] Herken je het? Ik heb het gevoel dat ik dat ene hondje precies begrijp. Je hebt iets uitgevreten en je dacht dat je er mee weg kwam. Maar nu ben je betrapt en je draait nog en je probeert nog, maar het gaat niet lukken. En ergens weet je: als ik nu gewoon beken, als ik de waarheid spreek dan ben ik vrij. Het is echt waar: de waarheid spreken maakt vrij.

[1] Nou, ik gun jullie allemaal graag een louterende ervaring op de vroege zondagmorgen, dus we doen gewoon een rondje 'bevrijdend waarheid spreken.' Om het je niet meteen te moeilijk te maken, begin ik met het gebod van God zoals het letterlijk in de bijbel staat: 'Leg over een ander geen vals getuigenis af.' Letterlijk gaat dat alleen over de waarheid spreken in echte rechtszaken, dus mijn eerste bevrijdende vraag gaat daarover: hand omhoog, als je wilt bekennen dat je wel eens meened hebt gepleegd... Oké, gelukkig dat dat niet veel voorkomt. Maar wel jammer dat je de louterende ervaring dan moet missen...

Gelukkig is het zo dat de bijbel in de Tien Geboden altijd het ergste voorbeeld noemt, maar ondertussen gewoon alles wat eronder valt ook verbiedt. Dus een andere vraag: hand omhoog, als je wilt bekennen dat je wel eens hebt gespiekt... Als je wel eens hebt gespiekt, kijk, dat zijn er heel wat meer. En als ik nu vraag: hand omhoog, als je nu niet je hand hebt opgestoken, terwijl je wel eens gespiekt hebt, dan hebben we voor honderd procent de louterende ervaring gehad, dat de waarheid spreken vrij maakt.

Of toch niet? Want dit is een beetje de ellende, dat je er zo goed mee weggkomt. Met *niet* de waarheid spreken en met liegen en bedriegen. We hebben allemaal wel eens gespiekt, maar we zijn er allemaal mee weggekomen en dus hebben we allemaal een diploma dat gebaseerd is op leugen en bedrog. Je kunt aanrotzooien met de waarheid en er nooit last van hebben. Je kunt aantoonbaar een aartsleugenaar zijn en president worden van Amerika. Of van Rusland. In de praktijk, ik weet niet of de waarheid spreken je wel zo vrij maakt. Wat ik zie is dat je met liegen veel verder komt.

Maar wat leer je daar dan van? Moet je horen, wat je ontdekt is wat je vaker tegenkomt: we hebben een automatische piloot die er erg op uit is om ons voor even een prettig gevoel te geven. Maar diezelfde automatische piloot heeft geen idee van de ellende waar je dan verderop in terecht komt. Dus: wat wil je? Als je er niet bij nadenkt maak je steeds keuzes die je even een prettig gevoel

geven, een leugentje hier, even je mond houden daar... Maar als je echt een goed leven wilt, moet je soms andere keuzes maken en niet vertrouwen op je automatische piloot, maar op een goede routeplanner. Op God. **[2]** Ook als je het niet direct voelt.

We zijn aan de hand van de Tien geboden op zoek naar het goede leven. We zijn op zoek naar kwaliteit: hoe maak je echt iets moois van je leven. Wat je steeds leert is dat je keuzes moet maken, die tegen je eerste gevoel kunnen ingaan. Maar het zijn wel de betere keuzes die je dan maakt. In wil hier graag even noemen dat in de Bijbel 'waarheid' alles te maken heeft met trouw en vertrouwen en betrouwbaarheid. **[3]** Waarheid hoort onlosmakelijk bij trouw: als ik nu ja tegen je zeg, zeg ik straks niet nee. Vertrouwen: als jij nu ja tegen mij zegt, weet ik dat je niet straks nee gaat zeggen. Betrouwbaarheid. Tegenover liegen, betrouwbaarheid.

En liefde. **[4]** Waarheid hoort onlosmakelijk bij liefde. Er is een bijbelhoofdstuk dat helemaal over liefde gaat, 1 Korintiërs 13, en daarin staat ook: 'Liefde is blij met de waarheid.' 'De liefde vindt vreugde in de waarheid.' Liegen doe je zomaar - uit gemakzucht. Of uit angst. Maar niet uit liefde. Als ik je lief heb, dan wil ik graag dat je eerlijk tegen me bent. Dan geloof ik dat onze relatie dat aankan. Niet dat ik blij ben als jij iets doms hebt gedaan. Maar als dat zo is, komen we verder wanneer we eerlijk zijn dan wanneer we verstoppertje gaan spelen. Waarheid spreken maakt vrij.

[5] Maar waarom blijven we dan zo vaak liegen? Ik denk: op een dieper niveau zijn de meeste leugens het verhaal dat we verzinnen om onszelf overeind te houden. **[6]** De meeste leugens zijn het verhaal dat we verzinnen om onszelf overeind te houden. Elke selfie die je maakt, maak je vanuit die ene hoek, om je minder goede kanten te verbergen. Op Facebook laat je alleen de leuke dingen zien. En als iemand vraagt: 'Hoe gaat het met je?', dan zeg je altijd: 'O, goed, prima, ja hoor.' De meeste leugens zijn het verhaal dat we verzinnen om onszelf overeind te houden. Maar wat doe je dan als het niet meer lukt om het verhaal kloppend te krijgen?

Mijn eigen verhaal liep stuk bij mijn scheiding. **[7]** Einde verhaal... Een goed verhaal heeft een begin, een midden en een eind. Het begin is dat je verliefd wordt en verkering krijgt, allemaal vrolijk. Het midden is waar je nu bent en dat kan moeilijk zijn, maar je weet waar je vandaan komt en je weet waar je heen gaat. Want dit is het einde waar je op hoopt: 'ze leefden nog lang en gelukkig.' Maar soms kom je ergens terecht en kun je er geen verhaal meer van maken. Dat kan een scheiding zijn, maar het kan ook een ziekte zijn en het kan ook elk groot verlies zijn. Wat moet je dan?

Het duurt even, maar er komt een moment dat je eerlijk moet zeggen dat je gewoon niet weet wat de zin is van wat je overkomt. Geloof me, dat voelt op dat moment dan nog niet als een bevrijding. Maar je wilt jezelf gewoon niet langer iets wijs maken. Als je dat herkent, dat je er geen zin aan kunt geven, gun het jezelf dan ook dat je het gewoon niet meer weet. En gun het een ander ook. Ik merk dat het moeilijk is voor jezelf om toe te geven dat je even geen verhaal kunt maken van je leven. Maar ik merk ook dat we dat elkaar niet gunnen. En dan gaan we voor elkaar invullen wat de zin is van wat er gebeurt, met een begin, een midden en een eind. Maar waarom mag je niet toegeven dat je in de prut zit? Kan dat niet een waarheid zijn die bevrijdt? Jezus zelf zegt van wel.

Het sterkste verhaal ooit hadden Joodse mensen in de tijd van Jezus. Hun verhaal had een begin, een midden en een eind. Het begin was Abraham. Dat was hun voorvader en God zelf had een verbond met Abraham en met hen gesloten. Baf. En het eind ging een nieuwe wereld zijn. God zelf zou de doden laten herleven en zij zouden voor altijd Gods volk zijn. Halleluja. Het probleem was het midden, want niet God maar de Romeinen waren de baas. Maar de Joden, met hun dromen over vroeger en met hun dromen over later verstoppen ze zich voor die werkelijkheid. Dat ze niet vrij zijn. De meeste leugens zijn het verhaal dat we verzinnen om onszelf overeind te houden.

Wat doet Jezus? Hij zegt: 'Wanneer u bij mijn woord blijft, bent u werkelijk mijn leerlingen. U zult de waarheid kennen, en de waarheid zal u bevrijden.' **[8]** De waarheid maakt vrij. Eigenlijk biedt Jezus een nieuw verhaal aan, maar dan het echte verhaal. Hoe reageren ze? Ze zeggen: 'Wij zijn nakomelingen van Abraham en we zijn nooit iemands slaaf geweest – hoe kunt u dan zeggen dat wij bevrijd zullen worden?' Oftewel: wij hebben een verhaal waarmee we onszelf prima overeind redden. Wil je daar wel even afblijven? (Want eigenlijk zijn we bang genoeg dat ons verhaal niet houdt en dat we zo door het ijs zakken.) Wat doet Jezus?

Jezus zegt: 'Waarachtig, ik verzeker u: iedereen die zondigt is een slaaf van de zonde. Nu blijft een slaaf niet voor eeuwig in huis, maar de Zoon blijft wel voor eeuwig. Dus wanneer de Zoon u vrij zal maken zult u werkelijk vrij zijn.' Wat Jezus hier doet is dat Hij je een nieuw verhaal aanbiedt. Dat wil zeggen: in het midden verandert er op het eerste gezicht niet zo veel, maar het begin en het eind veranderen wel. Het begin is niet leuk. Hou op met je verstoppen achter dat je kind van Abraham bent. Hou op met het waanidee dat jij je leven zelf in de hand hebt. Het verhaal van iedereen begint met dat je slaaf bent in het huis van de zonde. Onze automatische piloot redt ons niet van verdriet, van zelfbeschadiging, van de dood. Dat is waar we vandaan komen en dat is waar we middenin zitten.

Maar tegelijk laat Jezus merken dat Hij een nieuw idee heeft voor hoe jouw leven afloopt. Hij ziet zichzelf als de Zoon, die altijd thuis geweest is bij God en die voor altijd thuis zal zijn bij God. En precies dat is de toekomst die Hij jou ook aanbiedt. Dus jij hebt de keus. Je kunt met hard werken je eigen verhaal overeind houden. Als dat jou gelukkig maakt, gefeliciteerd. Het is mij niet gelukt. Of je ziet de waarheid onder ogen: ik kan mijzelf niet redden, ik kan de mensen om mij heen niet redden. Dat is de waarheid. Maar niet de hele waarheid. Want Jezus zegt: Ik kan het wel. Ik kan jou redden, jou bevrijden, jou en de mensen om je heen. Dit is de waarheid en dit maakt je vrij.

Goed. Uit onszelf liegen we de boel vrolijk bij elkaar. Maar soms worden we zomaar stilgezet en als God het geeft ontdekken we de bevrijdende waarheid van Jezus. Maar nu ben ik er stiekem van overtuigd dat jij en ik niet de enigen zijn die die genade, die bevrijdende waarheid mogen ontdekken. Ik denk werkelijk dat dit is wat Nederlanders vandaag meer dan ooit nodig hebben. De boodschap die Nederlanders elkaar vandaag vertellen is: iedereen heeft zijn eigen waarheid. En dat *lijkt* heel bevrijdend, maar dat is het niet echt. **[9]** Mijn eigen waarheid maakt niet vrij.

Dat *gevoel* van bevrijding zit 'm hierin, dat je niet langer de slaaf bent van de waarheid van anderen. Vroeger was je allereerst communist of christen of liberaal – en wat de kerk of de partij of de krant vertelden, dat was de waarheid. De communistische krant heette zelfs 'De Waarheid.' En jij paste je aan. Maar toen stortte de kerk in en toen stortte het communisme in en toen stortte het kapitalisme in. Opeens zag iedereen dat het allemaal keizers waren zonder kleren. Wat een bevrijding! Vanaf nu ben ik de baas van mijn eigen leven. Ik bepaal zelf wat waar is en wat niet.

Maar wat houd je dan over? Iedereen heeft zijn eigen waarheid? Gefeliciteerd! Maar dan ben je wel slaaf van jezelf en hoe vrij ben je dan? Goed, nu ben ik als dominee natuurlijk van de kerk en dus niet te vertrouwen. Want de kerk is juist één van de clubs waarvan we ons hadden bevrijd. Want de kerk heeft er ook niks van gebakken, kijk maar naar al die schandalen. Oké. Je hebt gelijk en je hebt gewoon helemaal gelijk. Ik kom even naast je staan. En ik ben het met je eens: al die grote verhalen, daar kun je niks mee. Maar even eerlijk, wat houd ik dan over? Mijn eigen waarheid? Maar vertel me dan, wat moet ik dan als ik daar geen verhaal van kan maken?

Ik geloof dat Jezus vandaag hier bij ons kan zijn, met dezelfde boodschap als toen. 'Wanneer u bij mijn woord blijft, bent u werkelijk mijn leerlingen. U zult de waarheid kennen, en de waarheid zal u bevrijden.' En wij zeggen: 'Maar wij zijn al vrij want wij zijn Nederlanders in de 21ste eeuw en wij zijn de baas over ons eigen leven!' En toch zegt Hij ook tegen mij: 'Wanneer de Zoon u vrij zal maken

zult u werkelijk vrij zijn.' Hij biedt je de trouw en de liefde van God aan. **[10]** God is je trouw, Hij heeft je bedoeld en Hij heeft een bedoeling met je, met jou, vandaag. Hij heeft je lief en Hij wil je zijn liefde geven, een heel nieuw begin, en je dan ook zijn liefde laten uitdelen. Dat is zijn waarheid. Maar wil je die niet jouw waarheid maken?

Want dan ben je vrij. Dan gaat er een nieuwe toekomst voor je open. Je hoeft geen leugens meer verzinnen om jezelf overeind te houden. Je mag de waarheid spreken en vrij zijn. En wat anderen van je denken, weet je, misschien hebben ze gelijk, misschien zitten ze er naast, maar daar hoef je zelf niet meer al je tijd en aandacht in stoppen. Jij mag met beide voeten op vaste grond staan, de grond van Gods trouw en liefde. Geloof me, dan ben je vrij. Dan ben je vrij.

Amen.

1. Herken je dat je vaak uit gemakzucht liegt? En is dat wie je wilt zijn?
2. Herken je dat leugens vaak het verhaal zijn dat je verzint om jezelf overeind te houden? Wat houdt je tegen om daarmee te stoppen?
3. Kies één leugen uit, waar je nu mee stopt en vraag God je ervan te bevrijden. Wees open voor wat God je ervoor in de plaats geeft.